

25 қазан
РЕСПУБЛИКА
КҮНІ

Әрті болсын!

Газет 2000 жылдан
шыға бастады

№ 42
(1253)

24.10.2025

Қоғамдық-саяси газет / Общественно-политическая газета

@ alatau.offset@mail.ru
alatau_gazeti
alatau_gazeti

МЕРЕКЕ АЯСЫНДА

ЕГЕМЕНДІК ПЕН ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ ҚАНДАЙ?

ЕЛІМІЗДЕ 2022 ЖЫЛДАН БАСТАП ПРЕЗИДЕНТ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ
ТОҚАЕВТЫҢ ПӘРМЕНІМЕН ҚАЙТА АТАЛА БАСТАҒАН РЕСПУБЛИКА КҮНІ,
ЯҒНИ, 25 ҚАЗАН - ЖАЛҒЫЗ ҰЛТТЫҚ МЕЙРАМ БОЛЫП ТАБЫЛАДЫ. АЛ 16
ЖЕЛТОҚСАН – МЕМЛЕКЕТТІК МЕРЕКЕЛЕР ҚАТАРЫНА КӨШІРІЛДІ.

Сонымен, «егемендік немесе Респу-
блика күні деген не?» дейтін болсақ, біз
сол уақытта Кеңестер Одағы құрамында
болғанымызды ұмытпайық. 1990
жылғы 25 қазанда қабылданған «Қазақ
Советтік Социалистік Республикасының
Мемлекеттік егемендігі туралы деклара-
циясына» сәйкес, Қазақстан толыққанды
тәуелсіздік ала алмады. Біз бұл құжат
бойынша одақтың құрамында қалдық,
басқаша айтқанда Мәскеуге әлі де
тәуелділік болды. Бірақ оның құрамынан
өз еркімен шығу құқығын сақтадық.

«Қазақ газеттері» сайты-
нда жарияланған журналист Ділназ
Шаймұратованың тарихшы Еділ Ноян-
мен жүргізген сұхбатында тарихшы та-
рапынан өте құнды пікірлер айтылған.
Тарихшының түсіндіруінше, қабылданған
Декларация – құжат, заң емес. Ал
тәуелсіздік – отарлықтан босап шығу,
еркіндік алу, қалаған мемлекетінді құру.
Егемендік – тәуелсіздікке қол жеткізудің
жолы. «Егемен» сөзі «гегемон» сөзінен
шыққан. Мағынасы – тәуелсіздікке
ұмтылу, өз тағдырыңды, ішкі және сыртқы
саясатыңды өзің шешу деген сөз

Алайда егемендік туралы деклара-
ция қабылданған күн мен Тәуелсіздік
алған күнді шатастырмаған жөн. Себебі
декларацияны қабылдағаннан кейін өз
Ата заңымызды құруға қадам бастық.
Сөйтіп 1991 жылы 16 желтоқсанда
«Қазақстан Республикасының
мемлекеттік тәуелсіздігі туралы»
Конституциялық заң қабылданды.

ДЕКЛАРАЦИЯНЫ СОЛ КЕЗДЕ ЖҰРТШЫЛЫҚ ҚАЛАЙ ҚАБЫЛДАҒАН?

«Декларация 1990 жылы жоғары
кеңестің 12-шақырылымында
қабылданды. Осы 12-шақырылымға
57 ғылым докторы мен профессоры
қатысты. Мен білетін 8 академик мүше
болды. Барлық ел декларация дайын-
дап жатты. Бізде де бастамашы топ
құрылған. Олар декларацияның бір үлгісін
алды да, біздің елге келетін нұсқаны жа-
сады. Оның ішінде «КСРО жойылса да,
сол бағытта боламыз. Мемлекеттік
тіл орыс тілі болады» деген дүниелер
жазылды. Әрине, ол кезде халықтың
көзі ашық, наразылықтар көрсетті.
Нәтижесінде бірқатар қазақ зиялыла-
ры жоғары кеңеске ашық хат жолдады.
Содан кейін жаңа комиссия құрылды.
Комиссияның басында академик Салық
Зиманов тұрды. Аз уақыттың ішінде
жобаны жасап шығарды. Ұмытпасам,
сессияның 3 күнінде 62 рет мінбеге
шыққан екен. Бір мәселе ұнамаса,
оны негіздеп, түзететін. Яғни құжат
ғалым адамдарымыздың қолдауынан,
ұсынысынан өткен. Бұл үшін қаншама
қажырлық қажет...», – деді тарихшы
Еділ Ноян.

Одақ құрамында жүріп, респу-
блика болып бөлінеді екенбіз, өзіміз ел
тағдырын шеше алады екенбіз дегенге
сенетіндер сол кезде аз болды. Өйткені,

Мәскеудің жетегіне үйреніп қалған
екенбіз. Айта кететін бір ғана мысал,
мемлекеттік органдарды қалыптастыруда
республика дербес болмады: егемендік
декларациясында «Қазақ КСР Бас
прокурорының кандидатурасын Респу-
блика Президенті КСРО Бас прокуроры-
мен келісе отырып ұсынады», - делінген.

Сонымен қатар Декларацияның
маңызы мен мәнін де жете түсіне
қоймаған сәттер болды. Ол кезде
қазақтардың үлесі елде аз еді. 16 млн.
халықтың 6 млн-дайы ғана қазақ бола-
тын. Сондықтан Мәскеудің ықпалы күшті
дейтіндер болды. Ал Салық Зиманов
сияқты ғалымдар егемендік Декларация-
сына да, тәуелсіздік Конституция жоба-
сын да дайындап, елге еңбегін сіңірді.

Қазір соңғы үш жылдан бері қайта

тойлана бастаған Республика күнінің
маңызын тереңірек түсіну үшін не
істеу керек? Ол үшін оны алдымен
жас ұрпақтың санасына сіңіру керек.
Мерекенің маңыздылығын қоғамда
көтеру керек. Тарихшылар айтқандай,
ең бастысы, бұл егемендік Деклара-
циясы болмаса, Тәуелсіздік тура-
лы заң болмайтын еді. «Декларация
тәуелсіздікке жол ашып берді» де-
ген түсінікті тарату - идеологияны
басқарып отырған азаматтардың
міндеті деп есептеймін. Сонда ғана
республика күнінің тарихи маңызын
біліп, мереке қасиетін сезіну болмақ.

Баян ТАҚАТАРОВА
«Алатау»

БАСПАСӨЗ – 2026

Жазылу бағасы:

редакция арқылы

1 жылға – 4 212 теңге.

«Қазпошта» арқылы жеке тұлғаларға

1 жылға – 6 550,96 теңге.

«Қазпошта» арқылы заңды тұлғаларға

1 жылға – 8 925,28 теңге.

Цена подписки:

через редакцию

на год – 4 212 тенге.

через «Казпочту» для физических лиц

на год – 6 550,96 тенге.

через «Казпочту» для юридических лиц

на год – 8 925,28 тенге.

2026 ГАЗЕТКЕ ЖАЗЫЛУ

Жетісу облысы бойынша жазылуы индексі: 15534 Подписной индекс для других регионов РК: 65534